

BURUNDI

ENCARA...

BURUNDI ENCARA...

UN JURAMENT ASSOLIT ?

A finals de l'any 1979, concretament el tercer diumenge d'octubre, vaig dir la darrera missa a Gitongo. El sendemà partia cap a Bujumbura, capital de Burundi, per a agafar l'avió que em portaria cap a Europa i aterraria finalment a la nostra "roqueta". No tenia pressa, ja que amb un company de Tarazona, del qual no he sabut més noves, pensàvem aturar-nos durant tota una setmana per Atenes i admirar les belleses "clàssiques" que a Grècia hi ha. Havíem passat cinc anys treballant a Burundi i ens mereixíem aquesta petita *distracció*.

Bé, era el tercer diumenge del mes d'octubre, i deia la darrera missa a Gitongo i em tenia que acomiadar. En el sermó, doncs, parodiant les paraules del Psalm 136, 1-6, que comença així: "*Vora els rius de Babilònia ens assèiem tot plorant d'enyorança de Sió...*", vaig dir: "***Ni naramuka ntakwibutse, Burundi, kandi ineza ngufitiye ntisumbe izindi, ururimi rwanje ruragaca ruhoma ku magage***" que traduït a la nostra llengua vol dir: "Si mai t'oblidava, Burundi, i si deixàs d'anomenar-te, que la meua llengua se m'encasti al paladar"

Quan acabà la missa, uns quants em digueren: "*patri, ya ndahiro ryawe ryaduciye mu mutima...*" ("*pare, aquest **jurament** vostre ens ha xapat l'ànima..*").

Ara trenta anys després, octubre de 2009, quasibé a diari, llegeix coses sobre BURUNDI, llibres o noves que aparèixen per la xerxa d'Internet, i pens si he estat fidel a aquell jurament ?

La llengua no se m'ha encastat al paladar.

Me'n passà però, una un poc grossa:

L'any 1997, 18 anys més tard, vaig tornar a Burundi.

Hi vaig estar fins el dia de Rams del 2000. Vaig tornar degut al desprendiment de retina que sofriren els meus dos ulls. Per què vaig deixar el Burundi *a jamais* sense desitjar-ho?

Record que aquests anys, 1998-1999, durant els quals vaig estar uns mesos per Mallorca, em féu mal trobar-me amb qualche antic company de fatigues burundeses i que em digués: “a mi, el Burundi, ja me cau molt enfora...!”

A mi no m'hi ha caigut mai enfora, des de que el vaig conèixer. Sempre vaig pensar que possiblement hi tornaria quan les obligacions “familiars” ho permetessin, com així ho vaig fer al 1997. Ma mare havia mort l'any 1996.

Catedral de GITEGA

I ara, 8 anys després d’haver tornat, he tingut més temps per a recordar i escriure els *records*.

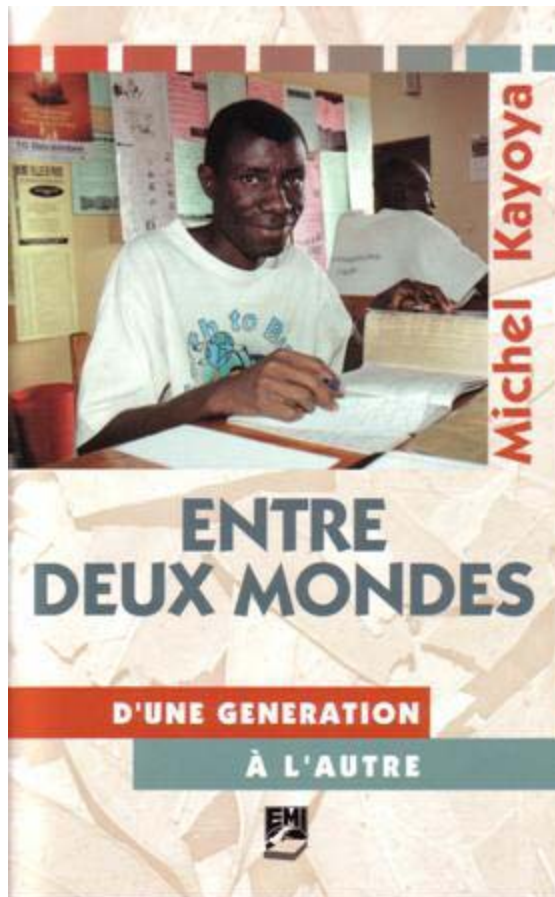
Aquesta dotzena de Documents que he pujat a n’aquesta pàgina ho demostren.

“Meeting” a GITEGA

Endemés, aquests anys, 2008-2009, he llegit molts llibres referents a Burundi:

- He tornat llegir els llibres de Michel Kayoya: **Sur les traces de mon père** i **Entre deux mondes**, dels quals n’he fet una traducció a la nostra llengua. Possiblement es faci una *Edició* d’aquesta traducció.

Edició del 2008

He llegit:

- **La nature du conflit burundais: cocktail politique d'intolérance et d'hypocrisie**, preparat per la Commission Permanente d'Etudes Politiques (COPEP / CNDD – FDD). *És el que m'ha donat millors coneixements sobre la Història de Burundi des de la Independència.*
- **Le catholicisme au Burundi 1922-1962** d'*Augustin Mvuyekure.*

- **LE DÉFI** *Rwanda et Burundi:1990.1996* **DE L'ETHNISME** de *Jean-Pierre Chrétien*.
- **Burundi, le fracture identitaire**, de *Jean Pierre Chrétien*.
- **LA VERITÉ ET L'AMOUR: UN DÉFI MORAL POUR LA RÉCONCILIATION D'UN PEUPLE DIVISÉ LE CAS DU BURUNDI**, de *MINANI J.Chrysostome*.

.....

M'atrevesc a dir que tinc prou coneixements per a poder parlar del BURUNDI, i dir coses que ningú mai ha dit, al manco en la claretat que jo ho vull expressar.

Diré unes “quantas coses”, que no he dit *encara*, al manco tant esquemàticament i rotunditat:

- El **mal** del Burundi és que mai s'ha dit la *veritat*.
- Començà quan l'assassinat del Príncep Louis Rwagasore. Mai s'ha dit quí foren “els culpables”. Els belgues, que encara manaven, condemnaren els “*batware*”, abaganwa rivals del Príncep. Jo pens que l'assassinat de Rwagasore fou el començament de l'ofensiva dels hima de Bururi.

- Mai s'ha dit que, després, foren assassinats tots els **hutu**, companys de Rwagasore en la fundació i gestió de UPRONA, entre ells Pierre Ngendandumwe i Paul Mirerekano. Foren assassinats també “banyaruguru”, tutsi de dalt. *(un tal J. Gahama s'atreveix a dir comentant aquests fets, quaranta anys més tard: “sortosament el capità Micombero retornà la calma al País”)*
- Mai s'ha dit qui assassinà el Príncep Ndizeye, al 1972
- Mai s'ha dit que al 1972 eliminaren uns 300.000 hutu évolués i un centenar de tutsi banyaruguru, també évolués.
- No dient clarament que tots aquests assassinats eren provocats pels ***bahima de Bururi*** (el clan de Rutovu), s'estengué per fora i per dins que el **mal** de Burundi era l'**etnisme**: *l'odi entre hutu i tutsi...*
- Més prest o més tard, tots en sofriren les conseqüències.

REPARTICIÓ D'ALIMENTS

ESGLÉSIA DE RABIRO

- Només s'ha dit que els tutsi assassinaren hutu quan han pogut dir conjuntament que els hutu també assassinaven tutsi.
- Mai s'ha dit que darrera **l'assassinat del President Ndadaye**, ocorregut la nit del **20-21 octubre 1993**, hi havia tot l'exèrcit i el Partit Uprona, i no *uns quants militars amotinats*.
- Recomanaven (entre ells els Bisbes) a la població que no es venjassin i deixassin actuar la **justícia** i les **forces de seguretat**, no deien però que l'exèrcit, la policia i els magistrats eren tots **bahima** i enemics del poble.
- Tildaren els grups armats: Palipehutu i FDD, d'assassins i enemics del Burundi, quan eren aquests **vertaders soldats del poble**.

L. NYANGOMA
Fundador CNDD

P. NKURUNZIZA
President Burundi

L. RWAGASORE
fundador de UPRONA

I clar, degut a la “mentida” que sempre havia existit, tothom sentia i pensava, a l’exterior i a l’interior del país, que a Burundi hi ha un “esqueix” d’odi a matar entre hutu i tutsi. Quan els soldats assassinaren el President Ndadaye, primer hutu President, elegit democràticament, els **hutu** sentiren que altra volta brollava la repressió contra ells i digueren: “ja està bé; els tutsi ens han mort el nostre President i continuaran amb nosaltres...Matem els tutsi...!”

I així ho feren. La llàstima és que mataren els tutsi del Nord i del Centre del País, que no tenien res a veure amb l’assassinat de Ndadaye. Ni tenien res a veure amb els crims comesos els anys 1960-1970.

Potser el seu únic “pecat”, dels tutsi no bahima s’entén, fos que havien callat quan els **bahima** mataven gent i permès que els identificassin amb ells.

Potser també, no havien votat FRODEBU, el Partit de Ndadaye, en les Eleccions de 1993.

Durant tots aquests anys de Crisi i Caos, 1993-1998, l’única persona que parlà clar, a nivell internacional, fou en Julius Nyerere, ex-president de Tanzània. A Brussel·les, maig de 1996, digué que el problema de Burundi no era ètnic, sinó **recerca del poder**.

I afegia: “els militars de Burundi saben que no podran guanyar mai a Nyangoma i al FDD, que cada cop és més fort. Es fa precis **negociar** i a Burundi no hi ha un Govern fort capaç de negociar. Necessit que m’ajudeu econòmicament per a dur totes les forces polítiques de Burundi a negociar entre elles i amb els rebels”

L’any 1998 començaren les Conversacions per a la Pau a Burundi a Arusha, ciutat de Tanzània, arbitrades per Nyerere que no pogué veure el final feliç, ja que morí de malaltia el 14 d’octubre de 1999.

Les Conversacions per a la Pau continuaren després, baix l'arbitratge de Nestor Mandela. El resultat final foren les Eleccions democràtiques del 2005, que guanyà Pierre Nkurunziza, antic “cap” del FDD.

**En tot això crec poder assegurar que he acomplert
el jurament, malgrat els que el sentiren
no ho sàpiguen**

*“Si mai t’oblidava, Burundi,
que se m’encasti la llengua al paladar...”*

*Un vell missioner mallorquí, (passà més de quaranta anys
a Burundi) no fa molt m’ escrigué aquestes paraules:*

**“Ncuti nkunda cane: Maze gusoma ibitabu vyawe bitari
bike, nkabona ko uvuga ikirundi c’abasokuru, s’ikirundi
c’abazungu namba. Ndakwishimiye cane nyene.
Wewe, n’ukuri, uvuga ibintu bitomoye atakeranya.
Ibintu uko bitwa utaciye iruhande...Hari inyanvugo
nshasha...”**

(Amic meu: acab de llegir els teus escrits que no són pocs,
i veig que parles el llenguatge kirundi dels antics,
no el dels europeus...M’ha agradat molt, dius les coses
clarament sense embulls. Les coses dites així com són
no cauen per la bardissa. És una “manera nova” de parlar...

Segells de Burundi

Cervesa al 2004

**Tinc l'esperança que Pierre Nkurunziza,
que guanyà les Eleccions al 2005,
torni a guanyar al 2010.**

**Potser NKURUNZIZA i els seus
facin el Burundi que
Rwagasore, umuganwa,
i els seus companys hutu
esperaven fer.**

Panoràmica del paisatge burundès